

DOI: 10.26565/2310-9513-2022-16-03
УДК: 331.5

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ КНР

Казакова Надія Артурівна

канд. геогр. наук, доцент
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, Україна, 61022
e-mail: n.a.kazakova@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4592-1466>

Шолом Аліна Сергіївна

канд. екон. наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, Україна, 61022
e-mail: sholom@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8471-5753>

Ші Хуейлі

аспірант
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, Україна, 61022
e-mail: ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9356-5531>

Традиційні джерела національної могутності країн світу мають наразі набагато менше значення у забезпеченні високого конкурентного статусу національних економік, ніж такі фактори, як наявність потужного інноваційного потенціалу держав, швидкість опанування ними науково-технологічною моделлю економічного розвитку та, що найголовніше, – якість людського ресурсу та умови його відтворення. Предметом дослідження є умови та чинники розвитку людського ресурсу національних економік та його впливу на розвиток економіки КНР. Мета – оцінка рівня розвитку економік регіонів світу в залежності від стану людського потенціалу, а також виявлення. Завдання: розкрити методологію дослідження категорії «людський ресурс», проаналізувати вплив людського ресурсу на розвиток економіки країни, оцінити сучасний стан людського ресурсу КНР та обґрунтувати основні напрями розвитку та якісного вдосконалення людського ресурсу країни. Методи: історико-логічний метод (при дослідженні категорії «людський ресурс» та класифікації теорій, що розкривають його зміст, а також розкриття еволюції становлення й розвитку світової та вітчизняної наукової школи дослідження людського ресурсу); системно-структурний аналіз економічних процесів та явищ (при дослідженні процесів транснаціоналізації людського ресурсу на мікро-, державному, регіональному та глобальному рівнях); аналіз та синтез (при дослідженні сучасних форм прояву інтелектуалізації виробництва у суспільному відтворенні, з'ясуванні ролі людського ресурсу у формуванні стратегічних конкурентних переваг країн та впливу інвестицій в людський ресурс на показники інтелектуального та освітньо-кваліфікаційного рівня населення); метод кількісного та якісного порівнянь (при оцінці якісних та кількісних характеристик людського ресурсу КНР за міжнародними критеріями його конкурентоспроможності); статистичний та графічний методи (під час обробки та узагальнення статистичних даних та їх відображення у найбільш інформативній формі – таблиці, рисунки, діаграми). Отримано такі результати: розкриті методологічні підходи до визначення категорії «людський ресурс», досліджено еволюцію людського фактора в процесі соціально-економічних та гуманітарних перетворень глобального розвитку, а також визначено взаємозв'язок людського ресурсу та розвитку економіки КНР. Висновки: обчислено, що людський потенціал має вирішальне значення для економічного розвитку КНР, вкладення в людський потенціал та сприяння його розвитку, зокрема через зовнішньоекономічне співробітництво у сфері вищої освіти, перетворюються в найефективніший вид інвестицій, що сприяють економічному зростанню.

Ключові слова: людський потенціал, людський ресурс, КНР, розвиток економіки, зовнішньоекономічне співробітництво у сфері вищої освіти

Як цитувати: Казакова Н.А., Шолом А.С., Ші Хуейлі. Людський потенціал та його вплив на розвиток економіки КНР. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2022. № 16. С. 26–33. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-03>

In cites: Kazakova N., Sholom A., & Shi (2022). Huili Human potential and its influence on the development of the China economy. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, (16), P. 26–33. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-03> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. На сьогоднішній день одним з найважливіших завдань країн та регіонів світу є забезпечення сталого економічного росту, тому проблема виявлення ключових факторів і опис механізму їх впливу на економічне зростання має істотне значення для сучасної економічної теорії. В умовах конкуренції успіх будь-якої організації, країни, регіону здебільшого залежить не скільки від виробничих і фінансових ресурсів, скільки від людських ресурсів, інвестування в які, зокрема через зовнішньоекономічне співробітництво у сфері вищої освіти, стає все більш пріоритетним. Це пояснюється тим, що людина наділена творчими, підприємницькими здібностями, і, на відміну від інших ресурсів, продуктивність цих здібностей не має меж. Розвиток людського потенціалу набуває значення головного і визначального фактору економічного зростання. Численні дослідження переконливо показали, що класифікація країн за рівнем їх економічного розвитку у вирішальній мірі визначається якістю людського потенціалу.

Аналіз досліджень і публікацій. Динаміка людського потенціалу та його вплив на розвиток економік характеризується множиною праць. Становлення концепції розвитку людського потенціалу відбувалося на основі наукових розробок теоретиків людського капіталу Т. В. Шульца, його послідовника Г. С. Беккера, Х. Грехема, Р. Беннетта, Дж. Мінцера, Е. Денісон, Р. Солоу, Дж. Кендріка, С. Фішер, К. Макконнелл і С. Брю та ін. Вони визначили людський потенціал як сукупність знань, умінь, навичок, що використовуються для задоволення різноманітних потреб людини і суспільства в цілому. Дж. Мінцер розробив клас функцій, пов'язаних з розрахунки норм віддачі від освіти, та довів, що чим більшого значення набуває змінна складова освіти, тим більшою буде внутрішня норма віддачі. Американський економіст Едвард Денісон (свій внесок у розробку цієї проблеми зробили Роберт Солоу та Джон Кендрік) розробив класифікацію чинників економічного зростання. З 23 обраних ним чинників на перше місце Денісон поставив якість робочої сили. Денісон зробив висновок, що визначальним чинником продуктивності праці є освіта.

С. Фішер визначив людський потенціал як міру втіленої у людині здатності приносити дохід. Людський потенціал включає вроджені здібності і талант, а також освіту й набуту кваліфікацію. К. Макконнелл і С. Брю виділили види інвестицій в людський капітал: витрати на освіту, витрати на охорону здоров'я, витрати на мобільність.

Певний внесок у дослідження проблем людського розвитку здійснили українські та російські вчені, а саме: Л. І. Євченко, П. В. Журавльов, І. П. Ніколенко, О. П. Єгоршин, О. А. Грішнова, Е. М. Лібанова, В. О. Мандибура, Д. Г. Лук'яненко та ін. Проте вони переважно спиралися на праці та

дослідження іноземних авторів. Поряд з цим залишається багато невирішених питань, пов'язаних із окремими аспектами людського розвитку, зокрема з формуванням методологічного базису теорії людського розвитку як єдиної наукової концепції.

Переважає більшість робіт містить змістовний теоретичний та практичний аналіз щодо впливу та розвитку людського потенціалу.

Інформаційною базою слугували роботи Х. Грехема та Р. Беннетта, Грішної О. А., Журавльова П. В., Д. Г. Лук'яненка; доповіді «Про розвиток людини», статистичні дані ЦРУ, та дані конкурентоспроможності, наукове видання International Business та інші.

Загалом роботи присвячені проблематиці розвитку людського потенціалу та його взаємозв'язку з економікою.

Метою статті є оцінка рівня розвитку економік регіонів світу в залежності від стану людського потенціалу, а також виявлення передового регіону як прикладу наслідування для інших регіонів світу.

Методика дослідження даної теми базується на економічному аналізі літературної, довідникової, статистичної інформації. Найбільш уживані наукові методи пізнання під час дослідження були: моделювання, синтез, системний підхід. Так як тема має досить багато статистичних даних, різних точок зору та поглядів, на основі індукції та дедукції можна було отримати конкретні висновки щодо деяких проблем. Крім цього, у даній роботі використовувалися праці іноземних дослідників, в яких порушувалися питання, пов'язані зі значенням людського потенціалу в розвитку економік підприємств, країн, регіонів. Також використовувалися відкриті дані Human Development Report, статистичні дані ООН, ЮНКТАД та інших.

Виклад основного матеріалу. В теорії міжнародної економіки, на відміну від соціології, політології, філософії, менеджменту та історії, категорія «людський ресурс» є однією з найменш досліджених.

Категорія «людський ресурс» кваліфікується як сукупність фізичних, психологічних та розумових потенцій людини, її ментальних особливостей, які разом з нагромадженими нею знаннями, навичками, інформацією та досвідом використовуються індивідумом в процесі створення матеріальних, духовних та інтелектуальних продуктів.

В наукових публікаціях економістів, які займалися розробкою питань, пов'язаних із обґрунтуванням ролі людини у виробничих процесах та суспільстві, з'ясуванням факторів зростання продуктивності її праці, розкриттям взаємозв'язку між міжнародною конкурентоспроможністю країн та людським розвитком, дослідженням механізмів ефективного реалізації управлінських рішень заради досягнення цілей організації та задоволення особистих інтересів працівника, питання людського ресурсу висвітлювалося однобічно, зводячись до його звуженого

трактування як робочої сили чи принаймні людського капіталу.

Можна впевнено стверджувати, що категорія «людський ресурс» належить до числа нових понять, які з'являються лише сьогодні, для повного відображення сучасних соціально-економічних та гуманітарних перетворень глобального розвитку. Тому не випадково, що серед вітчизняних і зарубіжних вчених не існує на сьогодні єдиної думки щодо сутності цього поняття та його співвідношення з рядом інших взаємопов'язаних однопорядкових категорій, таких як «людський капітал», «людський потенціал», «людський розвиток» та ін.

Що стосується поняття категорії «ресурс», то «Великий тлумачний словник української мови» подає її лише у множинній формі – «ресурси», кваліфікуючи останні як «запаси чого-небудь, які можна використати у разі потреби, ... засіб, можливість, якими можна скористатися у разі необхідності» [16, с. 1027]; а Економічна енциклопедія трактує поняття «ресурси» (від фр. «resource») як «допоміжні засоби, основні елементи виробничого потенціалу, які має в розпорядженні система, і які використовуються нею для досягнення конкретних цілей», зазначаючи, що «... система будь-якого рівня включає природні, економічні, технічні, кадрові та інші ресурси» [34, с. 206].

Сучасне енциклопедичне визначення розглядає людські ресурси як поняття, що відбиває головне багатство суспільства. Висока якість життя людей будь-якої країни можлива тільки при створенні умов для відтворення, розвитку й використання цього ресурсу з урахуванням інтересів кожної людини.

Поняття «людські ресурси» є більш об'ємним, ніж поняття «трудова ресурси» й «персонал», тому що містить у собі не тільки економічну характеристику робочої сили, але й сукупність соціокультурних характеристик й індивідуально-психологічних властивостей людей. Як категорія дисципліни «Економіка праці» поняття «людські ресурси» відбиває ці особливості об'єкта управління. Розглянемо деякі з них.

По-перше, люди наділені інтелектом, отже, їхня реакція на зовнішній управлінський вплив є емоційно-усвідомленою, а не механічною, процес взаємодії між суб'єктом управління й людьми є двостороннім.

По-друге, внаслідок володіння інтелектом люди здатні до постійного вдосконалення й розвитку, що є найважливішим і довгостроковим джерелом підвищення економічної й соціальної ефективності будь-якого суспільства або окремої організації.

По-третє, люди здатні до духовного виробництва, продукування нових ідей й інформації, які революційно змінюють знаряддя й предмети праці, зміст, методи й засоби менеджменту, формують нові якості робочої сили.

По-четверте, люди вибирають певний вид діяльності (виробничої або невиробничої, розумової або

фізичної), усвідомлено ставлячи перед собою певні цілі. Тому суб'єкт управління повинен надавати всі можливості для реалізації цих цілей, створювати умови для втілення мотиваційних установок до праці. Це припускає відмову від традиційного уявлення про ринок праці як механізми регулювання відносин між роботодавцем і працівником. Предметом узгодження інтересів стає більш широкий діапазон ресурсів і переваг, чим матеріальні блага. Це:

- час, як відрізок життя;
- здоров'я;
- престиж;
- можливість самореалізації;
- справедливість;
- соціальна комфортність і т. і.

Таким чином, поняття «людські ресурси» за своєю сутністю є похідним від поняття «робоча сила», але відбиває:

- сучасну уяву про роль і значення людини у виробництві;
- зміни характеру й змісту соціально-трудових відносин;
- перетворення персоналу організації в її основне багатство, що визначає фактор стратегічного розвитку.

Сучасне виробництво, засноване на інформаційних технологіях, зажадало величезних інвестицій у людські ресурси. Такі інвестиції здійснюються на державному рівні (наприклад, Японія реалізує програму загальної вищої освіти), на рівні окремих організацій. Особисті інвестиції в одержання знань, умінь і навичок є умовою конкурентоспроможності робочої сили (індивіда) на ринку праці. Об'єктивна необхідність й ефективність таких інвестицій розглядається в теоріях людського й соціального капіталу.

Людський потенціал – міра втілених у людині природних здібностей, таланту, рівня освіти, кваліфікації та їх здатність приносити дохід. Світовий банк включає в це поняття також стан здоров'я та якість харчування [3], ООН – професійний досвід, фізичний стан, здатність до виживання, інші характеристики, що сприяють продуктивності та самозабезпеченню людей [3].

Структура людського потенціалу (Рис. 1) є об'єктом управління регіональної соціально-економічної політики і визначає можливості для реалізації програм соціально-економічного розвитку.

Саме в людському потенціалі приховані найбільші резерви для підвищення ефективності функціонування економік регіонів світу. Проте проблема полягає в тому, що людський потенціал використовується не в повному обсязі.

Отже, людський потенціал може бути більш важливим чинником, що визначає довгостроковий економічний успіх, ніж будь-який інший ресурс. Тому з розвитком людського прогресу робоча сила перестає бути лише фактором виробництва. Вкладення

Рис. 1. Структура людського потенціалу

в робочу силу – в освіту, охорону здоров'я, культуру, кваліфікацію – формують якість, що є новою формою людського багатства. Уживання цієї категорії багатьма вченими пояснюється тим, що людський капітал, як і будь-який інший капітал, є результатом інвестування і генерує впродовж певного часу потік доходу, тобто створюється тоді, коли людина інвестує в саму себе, здобуваючи освіту та кваліфікацію, а інвестиції в людський потенціал (будь-які дії, що підвищують професійну кваліфікацію і продуктивні здібності) скуповуються у вигляді висококваліфікованої та продуктивної праці, високої заробітної плати і морального задоволення від праці [9].

У зв'язку з цим на перший план виходить проблема формування людського потенціалу, який би швидко реагував на інновації, був готовий залучатися до наукових та виробничих процесів в умовах стрімкого оновлення технологій. Не випадково в усіх стратегіях інноваційного розвитку різних країн з різних регіонів ключовим завданням розвитку економіки є формування «інноваційної людини». Це означає, що кожен громадянин повинен стати «адаптивним до постійних змін: у власному житті, в економічному розвитку, в розвитку науки і технологій, – активним ініціатором і виробником цих змін». Серед компетенцій, якими повинна володіти «інноваційна людина», можна виділити:

- здатність і готовність до безперервної освіти, постійного вдосконалення, перенавчання та самонавчання, професійної мобільності, прагнення до нового;
- здатність мислити критично;
- здатність і готовність до розумного ризику, креативність і підприємливість, вміння працювати самостійно та готовність до роботи в команді, готовність до роботи у висококонкурентному середовищі;

– широке володіння іноземними мовами як комунікаційними інструментами ефективної участі в процесах глобалізації [7].

Перелічені вимоги дозволяють зробити крок від традиційної інтерпретації соціально-економічної категорії як сукупності накопичених знань, умінь, здоров'я та ін., до розкриття сутності людського потенціалу як здатності і готовності індивідів, соціальних спільнот виконувати ті чи інші суспільно-необхідні види діяльності, як «здатність» і «готовність» людей реалізовувати на практиці накопичені знання, вміння тощо.

Людський потенціал не лише визначає можливість держави бути забезпеченою творчими, кваліфікованими кадрами в майбутньому, але й впливає на можливість розширеного суспільного відтворення в його демографічних, економіко-соціальних та духовних аспектах. У сучасних умовах успішність розвитку економіки визначається здатністю до генерації інновацій перетворень, зростанням ролі людини в відтворювальних процесах. Це висуває на перший план проблему формування людського потенціалу та виявлення пріоритетних напрямків його розвитку.

Для визначення досягнень у сфері базового розвитку людини фахівці ПРООН розробили інтегральний показник. Індекс людського розвитку (ІЛР), який до 2013 року визначався як «Індекс розвитку людського потенціалу» (ІРЛП, англ. Human Development Index, HDI). Це інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. Він є стандартним інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн і регіонів. Індекс публікується

в рамках програми розвитку ООН в звітах про розвиток людського потенціалу. Він розраховується на основі трьох показників: довголіття, вимірюваного при народженні як тривалість майбутнього життя; досягнутого рівня освіти, що визначається як сукупний індекс грамотності дорослого населення; рівня життя, оцінюваного на базі реального ВВП на душу населення паритет купівельної спроможності у доларах США. За останні 5 років серед країн світу індекси розвитку людського потенціалу в переважній більшості держав поліпилися. Щодо України, то незважаючи на відносно зростання індексів, динаміка рейтингу, навпаки, погіршилася. У 2010 році Україні належала 69-та позиція, у 2015 – 81-та, а у 2019 (останньому році, за який є дані) – 74-та. Попри те, що аналітики оцінили Україну як «країну з високим рівнем людського розвитку», український показник – найнижчий з-поміж європейських держав.

Проблема розвитку людського потенціалу – це проблема відповідності якісних характеристик робочої сили характеру сучасної економіки. В умовах постіндустріалізації зростають вимоги до фізичних якостей і, особливо, до освіти працівника, включаючи його здатність до постійного підвищення кваліфікації. Однак розвиток якісних характеристик робочої сили відбувається вкрай нерівномірно у світовому господарстві. Найгірші показники в цьому плані демонструють країни, що розвиваються, які, однак, виступають основним джерелом поповнення світових трудових ресурсів. Розвитку фізичних якостей людини активно перешкоджають такі фактори як: низький рівень доходів, відсутність повноцінного харчування, погані житлові умови, низький рівень розвитку охорони здоров'я, масові захворювання та ін. Досить зазначити, що, за оцінками ВООЗ, до початку XXI ст. тільки в Африці СНІДом було уражено близько 25% робочої сили. Саме ця обставина обумовлює глобальний характер проблеми розвитку людського потенціалу.

Усвідомлення розвинутими країнами світу вирішальної ролі людського потенціалу в економічній системі суспільства значною мірою актуалізувало питання, пов'язані з необхідністю капіталовкладень в розвиток людини та соціальну інфраструктуру, що її обслуговує.

Країни, які свого часу зробили ставку на розвиток людського потенціалу, перетворилися на світових лідерів технологічного процесу. Про це свідчить досвід країн Південно-Східної Азії, які за рахунок стимулювання людського розвитку здійснили прорив у сфері високих технологій. Таким шляхом ідуть Індія та Китай. Економічний розвиток та інвестиційну привабливість найбільш успішних країн з перехідною економікою (Польщі, Чехії та держав Балтії) експерти пов'язують з і здатністю їх середньої та вищої освіти реактивно реагувати на соціальні та економічні зміни та глобальні виклики.

Розглянемо вплив людського потенціалу на розвиток економіки на прикладі КНР. Визначимо взаємозв'язок ВВП на душу населення з терміном життя, що очікується, середньою тривалістю навчання в роках, терміном навчання населення, що ще отримує освіту, в роках та, власне, з ІРЛП.

Розрахуємо індекс тривалості життя, що очікується, індекс освіти, індекс середнього терміну навчання, індекс терміну навчання, що очікується, індекс доходу та індекс розвитку людського потенціалу. Для розрахунків використовуємо такі формули:

$$LEI = (LE - 20) / (83,4 - 20) \quad (1)$$

де LEI – індекс тривалості життя, що очікується;
LE – термін життя, що очікується.

$$MYSI = (MYS - 0) / (13,1 - 0) \quad (2)$$

MYSI – індекс середнього терміну навчання;
MYS – середня тривалість навчання в роках.

$$EYSI = (EYS - 0) / (18 - 0) \quad (3)$$

EYSI – індекс терміну навчання, що очікується;
EYS – термін навчання населення, що ще отримує освіту, в роках.

$$EI = (\sqrt{(MYS * LE)} - 0) / (0,978 - 0) \quad (4)$$

EI – індекс освіти;
MYS – індекс середнього терміну навчання;
LE – індекс терміну навчання, що очікується.

$$II = (\ln(BVD) - \ln(100)) / (\ln(107721) - \ln(100)) \quad (5)$$

II – індекс доходу;
BVD – ВВП на душу населення;

$$NDI = (LEI * MYSI * II)^{1/3} \quad (6)$$

NDI – індекс розвитку людського потенціалу;
LEI – індекс тривалості життя, що очікується;
MYSI – індекс середнього терміну навчання;
II – індекс доходу [5].

У таблиці 1 наведено та систематизовано результати розрахунків показників ІРЛП.

Виконавши розрахунки індексів, проведемо кореляційний аналіз для виявлення взаємозалежностей. Нижче приведені дані, що свідчать про те, що між індексом розвитку людського потенціалу та індексом тривалості життя, що очікується, індексом освіти, індексом середнього терміну навчання існує пряма пропорційність, а з індексом терміну навчання, що очікується та індексом доходу – висока залежність (таблиця 2).

Таблиця 1

Показники ІРЛП

LEI - індекс тривалості життя, що очікується	EI - індекс освіти	MYSI - індекс середнього терміну навчання	EYSI - індекс терміну навчання, що очікується	II -індекс доходу	NDI - індекс розвитку людського потенціалу
0,963722397	1,035850137	0,923664122	1,111111111	0,848120266	0,946023897
0,966876972	1,00574982	0,93129771	1,038888889	0,849651626	0,9383554
0,971608833	1,00574982	0,93129771	1,038888889	0,853489418	0,941296664
0,974763407	1,016667667	0,946564885	1,044444444	0,856341629	0,946764057
0,976340694	1,028871021	0,954198473	1,061111111	0,856504669	0,951109866
0,979495268	1,043738788	0,961832061	1,083333333	0,856718151	0,956776966
0,981072555	1,058565275	0,969465649	1,105555556	0,858110613	0,962322591
0,984227129	1,062724683	0,977099237	1,105555556	0,861807847	0,965996415
0,985804416	1,062724683	0,977099237	1,105555556	0,863469596	0,967132978
x1	x2	x3	x4	x5	x6

Таблиця 2

Кореляційний аналіз індексів, які характеризують людський потенціал

Індекс	Коефіцієнт кореляції	Характеристика залежності
x1x2	0,757558	висока залежність
x1x3	0,978315	пряма пропорційність
x1x4	0,428928	взаємозв'язку немає
x1x5	0,98289	пряма пропорційність
x1x6	0,904338	пряма пропорційність
x2x3	0,836781	висока залежність
x2x4	0,910174	пряма пропорційність
x2x5	0,717098	висока залежність
x2x6	0,962957	пряма пропорційність
x3x4	0,534819	взаємозв'язок середній
x3x5	0,947648	пряма пропорційність
x3x6	0,945829	пряма пропорційність
x4x5	0,390078	взаємозв'язку немає
x4x6	0,77057	висока залежність
x5x6	0,876513	висока залежність

Людський потенціал має вирішальне значення для економічного розвитку КНР. Провідною частиною сфери розвитку людського потенціалу регіону є:

- формування та впровадження системних моделей взаємодії дітей, батьків, школи, сім'ї, громадянського суспільства і держави як збереження людського потенціалу;
- розвиток індустрії і культури управління здоров'ям як ресурсом збереження людського потенціалу;
- розвиток індустрії превентивної профілактики стресу як одного з основних джерел деградації людського потенціалу з метою формування стресостійкості як фундаменту морального, психічного, соціального і генетичного здоров'я людини і суспільства;
- збільшення доступності та якості медичної допомоги;
- забезпечення зростання реальних грошових доходів населення за рахунок створення умов для підвищення трудової зайнятості та розвитку підприємницької діяльності;
- розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення доступності соціальних послуг;

- підвищення рівня соціальної захищеності та ефективності системи надання адресної соціальної підтримки нужденним категоріям населення;
- розвиток мережі установ професійної освіти з урахуванням регіонального ринку праці та галузевої структури економіки;
- розвиток об'єктів культури, фізкультури і спорту;
- розвиток інфраструктури ринку житла;
- забезпечення безперервності та ефективності роботи ЖКГ;
- формування сприятливого інформаційного клімату території як інструменту формування морального, психічного, соціального і генетичного здоров'я суспільства.

Що стосується вищої освіти, як об'єкта інвестування в людський потенціал, то вона займає одне з пріоритетних місць у структурі державних витрат розвинутих країн світу. Усвідомлення провідними країнами наявності тісного зв'язку між рівнем освіченості громадян та економічним зростанням (згідно експертних оцінок, близько 60% приросту національного доходу у розвинутих країнах світу

нині досягається за рахунок приросту знань), стало рушійною силою нарощування державних витрат на розвиток цієї сфери.

Ще одним важливим напрямком інвестування в людський потенціал є вкладення у фундаментальні наукові розробки. Підвищена увага до НДДКР визначається тим, що в процесі розвитку науки не лише генеруються інтелектуальні новації, на основі яких формуються нові технології виробництва та способи споживання, поширюються технологічні нововведення та підвищується продуктивність праці, але й у самих людей виникають нові здібності та потреби. Крім того, науково-дослідні роботи характеризуються високим рівнем віддачі у розрахунку на одиницю витрат середня віддача інвестицій НДДКР оцінюється у 50-80%, а за найбільш перспективними інноваційними розробками (галузь волоконної оптики) досягає до 500%.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, вкладення в людський потенціал та сприяння його розвитку, зокрема через зовнішньоекономічне співробітництво у сфері вищої освіти, перетворюються в найефективніший вид інвестицій, що сприяють економічному зростанню.

Висококваліфіковані кадри є найбільш динамічним компонентом виробничої системи суспільства: вони генерують нові ідеї, каталізують процеси впровадження у виробничу практику наукових відкриттів, легше сприймають нову інформацію, ефективніше використовують раніше не відомі засоби виробництва та нові технологічні процеси, опановують нові галузі знань. Тому рівень продуктивності праці, темпи економічного зростання та науково-технічного прогресу залежать від якості розвитку людського потенціалу. Ті країни, які створили умови для всебічного, творчого розвитку людини, на сьогодні є абсолютними лідерами завдяки досягненню високих показників продуктивності праці в різних сферах народного господарства, завдяки можливості динамічно нарощувати інтелектуальний потенціал суспільства, що забезпечує стійкі темпи економічного зростання. У зв'язку з цим, впродовж другої половини ХХ ст. у провідних країнах світу в системі державних витрат випереджуючими темпами зростали обсяги фінансових вкладень в людський потенціал, передусім у систему освіти, професійної підготовки, підвищення кваліфікації, охорону здоров'я, розвиток творчих здібностей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bértola L., Gatti L. New historical estimates of the human development index. *Documentos de Trabajo On Line*. FCS-PHES;66. 2021.
2. Doronina O., Karpenko A. Human Potential and Innovation as Drivers of Competitiveness in the New Economy. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy*. 2019. №. 12. С. 71-81.
3. Human development in Putin's Russia. What the data tell us: European Parliament. URL : [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729375/EPRS_BRI\(2022\)729375_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729375/EPRS_BRI(2022)729375_EN.pdf)
4. Human Development Index (HDI) by Country 2022 : European Parliament URL : <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country>
5. Latkovska T., Bila-Tiunova L. Political and economic governance: a comparative analysis of Eastern European countries and Ukraine. *Baltic journal of economic studies*. 2019. Т. 5. №. 3. С. 91-98.
6. Picatoste X., Novo-Corti I., TÁ® rcÇŽ D. M. Human Development Index as an Indicator of Social Welfare. No Poverty. Cham : Springer International Publishing, 2021. С. 449-459.
7. Shkola V. Y. Competitiveness of Ukraine in modern international economic relations : дис. Сумський державний педагогічний університет, 2020.
8. Södersten C. J., Schmidt S. Norway: Rich+ Green= Sustainable? A Triple Bottom Line Analysis of Global Consumption. – Jenny Stanford Publishing, 2022. С. 171-179.
9. Ukraine war's impact on trade and development : UNCTAD. URL : <https://unctad.org/news/ukraine-wars-impact-trade-and-development>
10. Wiers-Jenssen J. Paradoxical attraction? Why an increasing number of international students choose Norway. *Journal of Studies in international Education*. 2019. Т. 23. №. 2. С. 281-298.

Стаття надійшла до редакції 15 листопада 2022 р.

Стаття рекомендована до друку 17 грудня 2022 р.

Nadiia Kazakova, Ph.D (Geography), associate professor, Head of Arthur Golikov International Economic Relations Department, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq. 4, Kharkiv. 61022, e-mail: n.a.kazakova@karazin.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4592-1466>

Alina Sholom, Ph.D (Economics), associate professor of Arthur Golikov International Economic Relations Department, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq. 4, Kharkiv. 61022, e-mail: sholom@karazin.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8471-5753>

Shi Huili, PhD student, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq. 4, Kharkiv. 61022, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9356-5531>

HUMAN POTENTIAL AND ITS INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF THE CHINA ECONOMY

Traditional sources of national power of the countries of the world are currently much less important in ensuring the high competitive status of national economies than such factors as the presence of a powerful innovative potential of states, the speed of their mastering the scientific and technological model of economic development and, most importantly, the quality of human resources and conditions of its reproduction. The subject of the study is the conditions and factors of human resource development of national economies and its impact on the development of the economy of the People's Republic of China. The goal is to assess the level of development of the economies of the world's regions depending on the state of human potential, as well as detection. The objective: to reveal the research methodology of the "human resource" category, to analyze the impact of human resources on the development of the country's economy, to assess the current state of the human resources of the PRC and to substantiate the main directions of development and qualitative improvement of the country's human resources. Methods: historical-logical method (when studying the category "human resource" and classifying theories revealing its content, as well as revealing the evolution of the formation and development of the world and domestic scientific school of human resource research); system-structural analysis of economic processes and phenomena (when studying processes of transnationalization of human resources at the micro, state, regional, and global levels); analysis and synthesis (when studying modern forms of intellectualization of production in social reproduction, clarifying the role of human resources in the formation of strategic competitive advantages of countries and the impact of investments in human resources on indicators of the intellectual and educational and qualification level of the population); the method of quantitative and qualitative comparisons (when assessing the qualitative and quantitative characteristics of the human resources of the People's Republic of China according to international criteria of its competitiveness); statistical and graphic methods (when processing and summarizing statistical data and displaying them in the most informative form - tables, figures, diagrams). The following results were obtained: methodological approaches to the definition of the "human resource" category were revealed, the evolution of the human factor in the process of socio-economic and humanitarian transformations of global development was studied, and the relationship between human resources and the development of the Chinese economy was determined. Conclusions: it is calculated that human potential is of decisive importance for the economic development of the PRC, investing in human potential and promoting its development, in particular through foreign economic cooperation in the field of higher education, turn into the most effective type of investment that contributes to economic growth.

Keywords: *human potential, human resource, PRC, economic development, foreign economic cooperation in the field of higher education*

REFERENCES

1. Bértola, L., & Gatti, L. (2021). New historical estimates of the human development index. *Documentos de Trabajo On Line/FCS-PHES*; 66.
2. Doronina, O., & Karpenko, A. (2019). Human Potential and Innovation as Drivers of Competitiveness in the New Economy. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy*, (12), 71-81.
3. Human development in Putin's Russia. What the data tell us : European Parliament. URL : [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729375/EPRS_BRI\(2022\)729375_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729375/EPRS_BRI(2022)729375_EN.pdf)
4. Human Development Index (HDI) by Country 2022 : European Parliament URL : <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country>
5. Latkovska, T., & Bila-Tiunova, L. (2019). Political and economic governance: a comparative analysis of Eastern European countries and Ukraine. *Baltic journal of economic studies*, 5(3), 91-98.
6. Picatoste, X., Novo-Corti, I., & TÁ@ rcČŽ, D. M. (2021). Human Development Index as an Indicator of Social Welfare. In *No Poverty* (pp. 449-459). Cham: Springer International Publishing.
7. Shkola, V. Y. (2020). *Competitiveness of Ukraine in modern international economic relations* (Doctoral dissertation, Сумський державний педагогічний університет).
8. Södersten, C. J., & Schmidt, S. (2022). Norway: Rich+ Green= Sustainable?. In *A Triple Bottom Line Analysis of Global Consumption* (pp. 171-179). Jenny Stanford Publishing.
9. Ukraine war's impact on trade and development : UNCTAD. URL : <https://unctad.org/news/ukraine-wars-impact-trade-and-developmen>
10. Wiers-Jenssen, J. (2019). Paradoxical attraction? Why an increasing number of international students choose Norway. *Journal of Studies in international Education*, 23(2), 281-298.

The article was received by the editors 15.11.2022

The article is recommended for printing 17.12.2022